

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozdíly v úpravě smluvní pokuty v českém a německém právu

Česká republika a Německo jsou významnými obchodními partnery, což přirozeně přináší i velké množství smluv uzavíraných českými a německými podnikateli. V nich se lze často setkat se smluvními pokutami, které se užívají za účelem utvrzení sjednaných závazků. Podnikatelé si však někdy neuvědomují, že v úpravě smluvní pokuty v českém a německém právu existují některé praktické rozdíly. Na tyto rozdíly je vhodné pamatovat již při sjednávání smlouvy. Strany totiž ve většině případů mohou ovlivnit, kterým právem se smlouva včetně sjednané smluvní pokuty bude řídit, případně se mohou od zákonné úpravy ve smlouvě odchýlit.

Úvod - účel a formulace

Účelem smluvní pokuty je primárně určitý psychologický a ekonomický tlak na dlužníka, aby dostal svým povinnostem.[\[1\]](#) V českém právu je funkcí smluvní pokuty většinou i paušalizace náhrady škody, tedy fixace částky, kterou je dlužník povinen druhé straně uhradit bez ohledu na konkrétní výši vzniklé škody.

V Německu se ovšem smluvní pokuta (Vertragsstrafe) od paušalizace náhrady škody (Schadensersatzpauschale) zpravidla odlišuje.[\[2\]](#) Za rozlišovací kritérium lze považovat to, zda účelem daného ujednání je spíše fixovat výši škody nebo vyvinout tlak na dlužníka splnit jeho povinnost. Čím je pravděpodobnější a zřetelnější, že plnění sjednané pro případ nesplnění povinnosti převyšuje výši škody, kterou lze očekávat, tím spíše je třeba dovodit, že se jedná o ujednání o smluvní pokutě.[\[3\]](#)

Co se týče konkrétních formulací smluvních pokut, ty jsou v české a německé právní praxi velmi podobné. Jako příklad může posloužit následující znění: „V případě prodlení zhotovitele s termínem dokončení a předání díla je zhotovitel povinen zaplatit objednateli smluvní pokutu ve výši 0,1 % z celkové ceny díla za každý i započatý den prodlení.“

Do konkrétního ujednání o smluvní pokutě je vhodné dále doplnit zejména její splatnost, její maximální výši a vliv smluvní pokuty na právo věřitele požadovat vedle smluvní pokuty i náhradu škody. Toto však již bývá upraveno různým způsobem právě i s ohledem na konkrétní zákonnou úpravu limitace náhrady škody.

Předpoklad zavinění

V českém právu spočívá úprava smluvní pokuty na principech objektivní odpovědnosti.[\[4\]](#) To znamená, že dlužník je povinen uhradit smluvní pokutu bez ohledu na to, zda porušení povinnosti utvrzené smluvní pokutou zavinil, tj. způsobil svým úmyslným nebo nedbalým jednáním.

Německý občanský zákoník stanoví, že pokud se dlužník zaváže věřiteli k úhradě smluvní pokuty pro případ, že nesplní svůj závazek nebo jej nesplní řádně, vzniká právo na smluvní pokutu, jakmile je v prodlení.[\[5\]](#) Dlužník však není v prodlení, pokud není plnění poskytnuto v důsledku okolností, za které neodpovídá, přičemž dlužník v německém právu zásadně odpovídá jen za své úmyslné nebo nedbalé jednání.[\[6\]](#)

Zatímco tedy dle české zákonné úpravy vzniká právo na smluvní pokutu již porušením povinnosti, dle německého práva vzniká dále jen za podmínky, že prodlení dlužníka nastalo v důsledku jeho zavinění. Jinými slovy, pokud dlužník povinnost utvrzenou smluvní pokutou neporušil alespoň v důsledku svého nedbalého jednání, právo věřitele na smluvní pokutu nevzniká. Německá zákonná úprava je tak pro dlužníka méně přísná a představuje pro něj menší riziko ve vztahu ke vzniku práva na smluvní pokutu. Strany si ale mohou předpoklad zavinění upravit ve smlouvě i odchylně od zákonné úpravy.

Limitace náhrady škody

Pokud si strany nesjednají jinak, plní v českém právu smluvní pokuta i funkci limitace náhrady škody. Občanský zákoník totiž stanoví, že věřitel nemá právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke kterému se smluvní pokuta vztahuje.

Zajímavou související otázkou je, zda lze obdobně jako v německém právu sjednat pouze paušalizovanou náhradu škody, aniž by se jednalo o smluvní pokutu. V právní teorii se lze setkat se stanovisky pro [\[7\]](#) i proti [\[8\]](#) a v soudní praxi také nebyla tato otázka dle mých informací doposud jednoznačně vyřešena. Stranám lze proto z opatrnosti doporučit paušalizaci náhrady škody formulovat ve smlouvě výslovně jako smluvní pokutu.

V německém právu se lze setkat s odlišným přístupem. Věřitel má právo požadovat smluvní pokutu jen jako minimální výši náhrady škody. Uplatnění další náhrady škody ovšem není vyloučeno. [\[9\]](#) U nepeněžitých smluvních pokut však další škodu nad rámec smluvní pokuty požadovat nelze. Jako důvod se uvádí obtížnost započítávání smluvní pokuty na náhradu škody v těchto případech. [\[10\]](#)

Z výše uvedeného lze dovodit, že peněžitá smluvní pokuta v německém právu představuje pro dlužníka větší riziko ve vztahu k náhradě další škody způsobené věřiteli. I od těchto pravidel se ovšem lze ve smlouvě odchýlit, a strany proto s ohledem na svoji vyjednávací pozici a hospodářské zájmy často v praxi uvedená zákonná pravidla upravují.

Další rozdíly

Výše uvedené rozdíly lze považovat z praktického pohledu za nejvíce relevantní, ale to neznamená že neexistují další rozdíly, které mohou mít za určitých podmínek pro strany rovněž významné důsledky. Zejména lze uvést určité odlišnosti v otázce, zda zaplacení smluvní pokuty zbavuje dlužníka povinnosti splnit dluh, [\[11\]](#) a některé rozdíly v rámci práva soudu nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty snížit, které je v německém právu dokonce zcela vyloučeno u smluvní pokuty, ke které se zavázal podnikatel. [\[12\]](#)

Závěr

Smluvní pokuta v českém právu představuje pro dlužníka větší riziko ve vztahu ke vzniku práva na smluvní pokutu, protože se nevyžaduje zaviněné porušení povinnosti utvrzené smluvní pokutou.

Ve vztahu k náhradě další škody způsobené věřiteli představuje (peněžitá) smluvní pokuta pro dlužníka větší riziko naopak v německém právu, protože smluvní pokutou není vyloučeno, aby věřitel požadoval po dlužníkovi náhradu škody převyšující smluvní pokutu.

Od výše uvedených pravidel se však strany mohou ve smlouvě odchýlit. Pouze pokud není ujednáno jinak, uplatní se zákonná úprava právního řádu, kterým se uzavřená smlouva řídí.

JUDr. Vojtěch Lovětínský, Ph.D., LL.M.,
advokát

[Doležal & Partners s.r.o., advokátní kancelář](#)

Koliště 1912/13
602 00 Brno

Růžová 1416/17
110 00 Praha 1

Tel.: +420 543 217 520
e-mail: office@dolezalpartners.com

[1] Srov. Bříza, P., Horák, P. Komentář k § 2048, in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, m. č. 2.

[2] Srov. Gottwald, P. Komentář před § 339, in: Krüger, W. (ed.). Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 3. 9. vydání. München: C. H. Beck, 2022, m. č. 34. Srov. Medicus, D., Lorenz, S. Schuldrecht I. Allgemeiner Teil. 21. vydání. München: C. H. Beck, 2015, m. č. 577. „Über die Schadenspauschalierung hinaus geht die Vereinbarung einer Vertragsstrafe. Sie ersetzt zwar gleichfalls den zu erwartenden Schaden [...]. Aber sie bezweckt in erster Linie, einen möglichst wirkungsvollen Druck auf den anderen Teil auszuüben, alle vertraglich übernommenen Verpflichtungen zu erfüllen.“

[3] Srov. Medicus, D., Lorenz, S. Op. cit. sub 2, m. č. 577. „Vertragsstrafe ist umso eher anzunehmen, je wahrscheinlicher und deutlicher die versprochene Leistung den zu erwartenden Schaden übersteigt.“

[4] Srov. ustanovení § 2048 ObčZ. Srov. Bříza, P., Horák, P. Op. cit. sub 1, m. č. 5.

[5] Srov. ustanovení § 339 BGB. K nepeněžitě smluvní pokutě srov. ustanovení § 342 BGB.

[6] Srov. ustanovení § 286 odst. 4 a § 276 odst. 1 BGB.

[7] Srov. Pašek, M. Komentář k § 2894, in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, m. č. 20. „I když lze otázku paušalizace řešit cestou dohody o smluvní pokutě, může přicházet v úvahu i takové ujednání o paušalizované náhradě škody (VS Praha 5 Cmo 320/2004), jímž si smluvní strany odchylně od § 2951, 2952 sjednají určení rozsahu škody, jež má být při porušení smluvní povinnosti nahrazena, aniž by její výše musela být prokázána, přičemž se jinak v otázkách smlouvou neupravených použije zákonný režim náhrady škody [...]“

[8] Srov. Hrádek, J. Komentář k § 2898, in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-9-19]. „Takový přístup je velice sporný, neboť přesahuje-li dohodnutá částka skutečně utrpěnou škodu, nelze hovořit o limitaci náhrady škody a jediným právním institutem vymezeným v občanském zákoníku, který takovou dohodu jednoznačně umožňuje, je právě smluvní pokuta, ovšem za současné aplikace § 2050.“

[9] Srov. ustanovení § 340 odst. 2 BGB.

[10] Srov. Medicus, D., Lorenz, S. Op. cit. sub 2, m. č. 583.

[11] Srov. ustanovení § 2049 ObčZ. Srov. ustanovení § 340 odst. 1 a § 341 BGB.

[12] Srov. ustanovení § 2051 ObčZ. Srov. ustanovení § 343 BGB a § 348 HGB.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)